

KOMPONOVANJE KAO PODSTICAJ RAZVOJA KREATIVNOSTI

Apstrakt: U definisanju muzičke darovitosti pošli smo od stavova Elen Viner (Ellen Winner). Ona koristi izraz „darovitost” za određivanje sledećih kvaliteta: brže napredovanje u određenim oblastima od druge dece, viši kvalitet postignuća, drugačiji putevi učenja, samostalnost, samopouzdanje i visoka motivisanost. Polazeći od navedenih kriterijuma nastavnici solfeđa u Muzičkoj školi „Josif Marinković” iz Vršca prate razvoj sposobnosti učenika od prvog razreda niže muzičke škole. Ritmičke sposobnosti i uspešno savladavanje auditivnog i vizuelnog didaktičkog modela su prvi pokazatelji da je učenik spreman za muzičko opismenjavanje koje predstavlja temelj za nastavak muzičkog obrazovanja. Već u prvom razredu niže muzičke škole uočeno je da jedan broj učenika brzo i lako usvaja sve predviđene didaktičke modele i da pokazuju samostalnost u radu. Takođe je uočeno da ti učenici imaju dobro muzičko pamćenje i vežbe izvede sa velikim entuzijazmom. Oni su označeni kao potencijalno muzički daroviti i sa njima je realizovan složeniji program iz solfeđa i instrumenta. Tokom realizacije tog programa nastavnici solfeđa i instrumenata su uočili da jedan broj učenika tokom izvođenja vežbi unosi neke nove elemente koji nisu postojali u koncipiranim vežbama. Ti učenici su pokazali sposobnost transponovanja melodije u nove tonalitet. Sa lakoćom su pratili muzičke diktate i precizno pogađali intonaciju. Ovakve sposobnosti su ukazivale na kreativne potencijale, koje je trebalo posebno razvijati. Zbog toga su nastavnici solfeđa i instrumenata koncipirali dodatni program koji se sastojao od vežbi koje su omogućavale učenicima da komponuju. Program je sproveden od četvrtog razreda niže muzičke škole. Komponovanje je bilo veoma inspirativno za učenike koji su pokazivali kreativnost u radu. Sa entuzijazmom i elanom su prihvatili ove aktivnosti i pokazali veliku uspešnost u realizaciji. Komponovanje je pokrenulo i takmičarski duh, tako da je većina sa uspehom svoje umeće prikazala na internim časovima i regionalnim takmičenjima. Nastavnici solfeđa i instrumenata su učestvovali u radu svojih učenika kao podrška i ako su sami učenici zatražili pomoć. Individualnost i samostalnost u radu bili su vodeći elementi.

U ovom radu je prikazan način komponovanja koji su učenici prikazali u svojim delima i osnovne karakteristike koje su odlikovale ovakve aktivnosti.

Ključne reči: darovitost, didaktički modeli, individualnost, kreativnost, komponovanje, samostalnost.

Uvod

U istraživanjima muzičkih teoretičara, psihologa i pedagoga navodi se da se muzička darovitost ispoljava znatno ranije od darovitosti u drugim oblastima (Lelea, 2010). Ta saznanja se koriste u predškolskim ustanovama i sa sprovođenjem se nastavlja tokom obrazovanja u muzičkim školama. Muzičku darovitost u muzičkim školama nastavnici solfeđa i instrumenata detektuju već u prvom razredu niže muzičke škole. Učenici koji u odnosu na svoje vršnjake ispoljavaju evidentni osećaj za ritam, pokazuju zavidnu muzičku memoriju, vokalnu i instrumentalnu reprodukciju i natprosečne sposobnosti u kreativnosti, mogu da se označe kao muzički daroviti (Renzulli J.S. 1998). Svi učenici koji upisuju Muzičku školu „Josif Marinković” u Vršcu, bivaju testirani, kada se proverava osećaj za ritam i vokalizu. Ove jednostavne vežbe ne mogu da budu pokazatelj muzičke darovitosti, već samo početne sposobnosti da učenik počne da se muzički opismenjava. Svi učenici koji upišu muzičku školu ne pokazuju podjednak stepen motivisanosti za nastavak rada, naročito kada su u pitanju vežbe iz solfeđa, koje često nisu dovoljno zanimljive za sve učenike. Njihovi potencijali za nastavak muzičkog obrazovanja često ne mogu da se procene tokom prvog i drugog razreda niže muzičke škole, zbog čega nastavnici solfeđa sa slabije motivisanim učenicima rade na razvoju motivacije, redukujući program i prilagođavajući

---

¹ anica_arsic@yahoo.com

njihovoj pažnji predviđene didaktičke modele. U nastavi u nižoj muzičkoj školi se postavlja cilj da učenici zavole muziku, da nauče da je slušaju i da steknu motivaciju da se muzički opismene. Nasuprot ovoj grupi učenika, manja grupa u svakoj generaciji pokazuje drugačiji odnos prema nastavi i programu. Ovi učenici su radoznali, željni novih informacija, koncentrisani na vežbe i sposobni su da muzički doživljaj predstave verbalno. Kod ove grupe učenika posebno ispitujemo:

1. osećaj za visinu, intenzitet i boju tona, kao i muzičko pamćenje;
2. doživljaj muzike;
3. kreativnost čija je prevalentna odlika imaginacija (Renzulli, 1998).

Gabrijela Keleman ističe da je „kreativnost najdivnije umeće ljudskog bića. Kada se čovek rodi on tu moć ima zapisanu u genima. Neko ima više, neko manje. Obrazovanje posreduje i razvija sposobnost svakog čoveka. Obrazovanje je najmoćniji način da se povećaju ljudska umeća” (Keleman, 2004: 154). Podstaknuti ovakvim stavovima nastavnici solfeđa imaju zadatak da učenicima koncipiraju zanimljive muzičke zadatke, koji će ih motivisati da istražuju i eksperimentišu.

Potencijal muzički darovitog deteta razvija se sukcesivno tokom razvojnih faza, od kojih svaka ima specifičnosti koje ne mogu da se prenebregnu. Ako se jedna faza zanemari ili nedovoljno kvalitetno isprati, sledeća neće imati dobro razvojno uporište (Bogunović, 2008). Zbog toga je pred nastavnicima solfeđa kompleksan zadatak, da u grupi učenika koji počinju da se muzički obrazuju, imaju dovoljno pažnje, strpljenja i pedagoških principa, kako ne bi propustili da učenicima koji imaju potrebe za kompleksnijim informacijama, omoguće da ih steknu. Program solfeđa je koncipiran tako da ga većina učenika može savladati uz određen napor. Učenici koji su potencijalno muzički daroviti takav program će savladati bez teškoća i brže od svojih vršnjaka. Ako im se ne posveti dužna pažnja, višak vremena koji im je ostao posle obavljenog zadatka ne mogu sami da ispune, pa, ako nastavnik ne bude imao dovoljno organizacionih sposobnosti da se posebno posveti tim učenicima, može da se dogodi, da oni osete dosadu i izgube motivaciju da učestvuju kreativno u nastavi.

Iz raznolikih teorija darovitosti i različitih istraživačkih paradigmi mogu se izdvojiti praktične implikacije različitih nivoa opštosti i vrsta. Između ostalih, jedna zajednička implikacija jeste da je podrška ličnom i profesionalnom razvoju mladih činilac razvoja darovitosti i talenta. Prava prirodna podrška razvojnog karaktera iskazuje se, pre svega, kroz identifikaciju i afirmaciju stimulativnih razvojnih činilaca (Krnjajić, 2002). Podrška muzički darovitim učenicima, svakako, pre svih treba da budu nastavnici solfeđa i instrumenta. Kvalitetna saradnja ovih stručnjaka podrazumeva sinergiju u komunikaciji i zajednički koncipiranom programu koji će omogućiti učeniku da sinhronizovano i ujednačeno razvija svoje potencijale. Objektivne i subjektivne slabosti u organizaciji nastave često predstavljaju prepreku za adekvatnu saradnju, čime se čini nenadoknativa šteta muzički darovitom učeniku. Didaktički modeli vežbi omogućavaju nastavniku solfeđa da samostalno organizuje rad sa učenicima, i da tokom nastave ne mora da komunicira sa nastavnikom instrumenta. Takav vid saradnje, kada su komunikacije retke i kratkotrajne, onemogućava zajednički prilaz darovitom učeniku i zajedničko delovanje u pravilnom usmeravanju razvoja sposobnosti. U Muzičkoj školi „Josif Marinković” u Vršcu nastavnici solfeđa i instrumenata ulažu značajne napore da uspostave adekvatnu međusobnu saradnju. Učenici, od prvog razreda niže muzičke škole bivaju usmereni na nastavnika solfeđa i instrumenta. Muzičko opismenjavanje, koje obuhvata učenje skale i nota, kao pomoćno nastavno sredstvo koristi klavir. Nastavi solfeđa se pristupa analitički, bilo da je reč o tumačenju notnog zapisa, koji se tumači glasom ili na instrumentu, ili obrnuto, kada se utisak o zvuku izražava kroz notni zapis. Pošto je svaki zvučni segment sačinjen od tonova, neophodno je na pravi način motivisati učenike, koji su se sa tonovima tek susreli, da ih razlikuju. U tom kontekstu potrebno je naglasiti da je pažnja kod učenika prvih razreda niže muzičke škole, veoma živa i

teško se usmerava na zadate teme. Zbog toga je nastavnik solfeđa u obavezi da svaku didaktičku jedinicu učini zanimljivom i pristupačnom većini učenika. Pošto je visina tona matematički precizna (Kršić-Sekulić, 1990: 27), tokom vokalnog izvođenja, koje prethodi instrumentalnom, učenici se usmeravaju da prepoznaju intonaciju. Harmonska pripadnost pojedinih tonova, uslovljava njihovu intonaciju (Kršić-Sekulić, 1990: 27), koju učenici na početku školovanja prepoznaju sluhom. Na osnovu sluha nastavnici solfeđa procenjuju početne učeničke sposobnosti. U nastavi solfeđa u nižoj muzičkoj školi intoniranje i obrada ritma se najpre postavljaju u jednoglasnim strukturama. Jednoglasje se obrađuje kroz sve elemente rada: čitanje, pevanje, instrumentalno izvođenje, shvatanje sazvuca u smislu harmonijske, kontrapunktske i formalne analize (Kršić-Sekulić, 1990: 134). Prolazeći sa učenicima sve nivoje rada u jednoglasju, nastavnik solfeđa ima dovoljno elemenata da proceni spremnost učenika da pređe na višeglasje, koje predstavlja konkretniji pokazatelj talenta ili muzičke darovitosti. Primećeno je da učenici koji sviraju neki harmonijski instrument (klavir, harmonika, gitara) u početku brže napreduju od učenika koji sviraju melodijske instrumente (gudačke i duvačke). Prelazak sa jednoglasja na višeglasje odvijaće se jednostavnije ako nastavnici solfeđa i instrumenta rade sinhronizovano na didaktičkim modelima koji su u korelaciji. Učenici koji, tokom rada na višeglasju, lako savladavaju zadatke iz čitanja, sviranja i pevanja, podjednako uspešno dešifruju zvuk, odnosno slušaju, opažaju i zapisuju, ispunjavaju kriterijume za uvođenje složenijih zadataka. Tokom izbora te vrste vežbi, nastavnici solfeđa imaju u vidu neophodnost praćenja i razvijanja kreativnosti kod učenika. Zadaci koji su koncipirani po postojećim didaktičkim modelima, sa složenijim elementima, razvijaju pažnju i brzinu rezonovanja kod učenika, ali nisu dovoljno usmereni ka kreativnosti. Zbog toga su nastavnici solfeđa koncipirali deo dopunskog programa u kome se ključni element odnosi na pokušaje učenika da samostalno stvaraju muziku, odnosno da komponuju.

Pre nego što smo predložili učenicima da se oprobaju u samostalnom stvaranju muzike, učenici su radili različite vrste muzičkih diktata, od čijeg kvaliteta je zavisilo da li će moći da napreduju u navedenom pravcu. Prepoznavanjem ritmičkih motiva prate se postavke ritmičkih vrsta i figura (Vasiljević, 2000: 275). Diktati, bilo usmeni ili pismeni, omogućavaju nastavniku da proceni zainteresovanost učenika, njegovu pažnju i muzikalnost. Preko ovih didaktičkih vežbi nastavnik šalje učenicima informacije o broju i vrsti ritmičkih jedinica, o brzini kretanja jedinica i načinu zapisivanja. Melodijske fraze koje nastavnik predstavlja učenicima mogu da budi improvizacija, koja se unosi posle standardnog predstavljanja. Improvizaciju prepoznaje mali broj učenika, koji odmah signaliziraju nastavniku da je diktat dobio nove kvalitete. Ti učenici dobijaju zadatak da sami organizuju diktat, najpre da ga otpevaju a zatim zapišu. Njihove aktivnosti predstavljaju uvodne radnje u zajedničke aktivnosti, koje se odnose na dopunske nastavne jedinice, koje se organizuju kako bi učenici razvijali svoje potencijale i iskazali sopstvenu kreativnost. Stvaranje muzike je jedan od vidova dopunskog programa, koji su daroviti učenici prihvatili sa najviše entuzijazma.

Analiza dobijenih rezultata

Program čiji cilj je bio razvijanje kreativnosti kroz komponovanje, pokrenuli su nastavnici solfeđa i instrumenata u Muzičkoj školi „Josif Marinković” u Vršcu. Kreativnost smo podsticali kroz vežbe koje su omogućavale učenicima da komponuju. Započeli smo ga školske 2014/15. godine i sprovodimo ga i danas. U programu učestvuju učenici četvrtog, petog i šestog razreda niže muzičke škole. Cilj rada bio je istraživački, odnosno, želeli smo da predstavimo jedan od didaktičkih modela pomoću koga detektujemo muzičku darovitost. Drugi, značajni cilj je da učenicima koji su pokazivali veći stepen muzikalnosti tokom prva tri razreda niže muzičke škole, omogućimo da pokažu kreativnost i mogućnost da potpunije razvijaju svoje potencijale. Učenici koje smo označili kao potencijalno muzički darovite

imali su bolje muzičko pamćenje od ostalih učenika, brzo su rešavali muzičke diktate i bez grešaka čitali sa lista. Stvaranje muzike (komponovanje) bilo je samo jedan od vidova dodatnog programa koji smo primenjivali kod ove grupe učenika. Rezultati prikazani u ovom radu predstavljaju dodatne aktivnosti u nastavi solfeđa i instrumenta (odseka za klavir, harmoniku i gitaru), realizovani tokom 2016/2017. školske godine. U radu je učestvovalo 53 učenika, od kojih su 18 pohađali četvrti razred (34 %), 16 (30%) peti i 19 (36%) šesti. Učenici su bili uzrasta od 11 do 14 godina. Što se polne strukture tiče, bilo je 31 (58%) devojčica i 22 (42%) dečaka. Zadatke za podsticanje kreativnosti primenjujemo u drugom polugodištu školske godine. Pre nego što su dobili dodatne zadatke, kod učenika je procenjivana sposobnost da glasom ili instrumentom reprodukuje notni tekst. U reprodukciji notnog teksta procenjivali smo sposobnost realizacije svih oznaka, što znači da smo vodili računa o visini tona, trajanju, tempu, artikulaciji i agogičkom nijansiranju. Posle ovih vežbi u radu smo se fokusirali na učeničku veštinu da tačno zapisuju odslušan i zapamćen zvuk. U ispitivanju ritma usmeravali smo pažnju učenika na održavanje ravnomernog pulsa grupisanje udara i razvoj sposobnosti adaptacije na dati tempo. Svi učenici obuhvaćeni ispitivanjem (ukupno 53 ispitanika), sve navedene didaktičke modele, koji su predviđeni programom obrazovanja za niže muzičke škole, uradili su kvalitetno i bez većih grešaka. Kvalitetno savladavanje navedenih veština predstavljao je uslov za dopunski rad i složenije muzičke zadatke. Za svaki razred su koncipirani posebni modeli vežbi. Vežbe za četvrti i peti razred bile su u violinskom, a za šesti u bas ključu. Svaki učenik koji je bio obuhvaćen programom naprednije nastave dobijao je po jedan zadatak sa zadatim melodijskim motivom koji je trebalo nastaviti.

Vežbe za četvrti razred:

Nastavnik je postavio zadatke u violinskom ključu, u h-molu. Zadaci su sadržali dve vrste aktivnosti. Prvi zadatak je zahtevao da se melodijski motiv nastavi u deminuciji, što je zahtevalo veliku preciznost zbog umanjivanja notnih vrednosti. Drugi zadatak je podrazumevao nastavak melodijskog motiva u augmentaciji, što je podrazumevalo povećanje notnih vrednosti. Prvi i poslednji takt je beležio nastavnik, a praznine su popunjavali učenici.

Vežbe za peti razred:

Ove vežbe su takođe bile date u violinskom ključu, u f-molu. Zadatak učenika bio je da nastave melodijski motiv u sekvenci, odnosno da melodijski motiv počnu od drugog stupnja.

Vežbe za šesti razred:

Ove vežbe su bile u bas ključu i učenici su imali zadatak da ih urade u $\frac{3}{4}$ taktu u c-molu. Pošto je c-mol harmonski i u sebi sadrži vođicu, bilo je važno da učenici prepoznaju tu specifičnost i adekvatno je predstave.

Vežbe komponovanja učenici su radili na dopunskim časovima. Svaku vežbu su po želji opevali ili odsvirali na klaviru sa nastavnikom solfeđa. Najčešće su se opredeljivali da vežbu urade vokalno i instrumentalno. Posle toga su nastavnici solfeđa i instrumenta imali zajedničke časove na kojima su učenici na instrumentu koji izučavaju izvodili svoju vežbu. Nastavnici su zajednički ocenjivali uspešnost izvedene vežbe. Procenjivanje uspešnosti urađenih vežbi uradili su svi učesnici i svi nastavnici na internim časovima. Tokom izrade zadatih vežbi učenici su pokazali veliko interesovanje i sa velikom pažnjom su pristupili izradi zadataka. Posebno interesovanje je izazvalo zajedničko učešće na internim časovima, koji su pobudili kompetitivne odnose.

Nastavnici solfeđa i instrumenta koji učestvuju u ovakvom vidu dopunske nastave slažu se da su učenici veoma motivisani da na njima učestvuju, i da ovakvim vežbama razvijaju kreativnost. Uspešnost realizacije postavljenih zadataka predstavljena je tabelarno (v. Tabelu 1). Korišćeni su opisni parametri: veoma uspešno, uspešno, dobro i zadovoljavajuće.

Tabela 1. *Uspešnost realizacije postavljenih zadataka*

Rezultati	Veoma uspešno		Uspešno		Dobro		Zadovoljavajuće		N = f+%	
	f	%	f	%	f	%	f	%		
IV razred 18 učenika	2	11,2	4	22,4	6	33,2	6	33,2	18	100
V razred 16 učenika	1	6,6	3	16,8	5	31,8	7	44,8	16	100
VI razred 19 učenika	2	10,5	2	10,5	4	21,5	11	57,5	19	100

Ukupno: 53.

Analizom dobijenih rezultata može da se konstatuje da su svi učenici, koji su bili u programu dopunske nastave, koja je imala cilj da ih dodatno angažuje, jer su osnovne didaktičke vežbe uspešno realizovali, ispunili dobijene zadatke. Međutim, detaljnijom analizom konstatujemo da je najveći broj učenika u svim razredima, koji su bili u programu, ocenjen ocenama „zadovoljavajuće” i „dobro”. To znači, ako saberemo broj učenika koji je ocenjen na pomenuti način, dobijamo iznos od 12 učenika iz IV razreda (66,7%), 12 učenika iz V razreda (75%) i 15 učenika iz VI razreda (78,8%). Ocenom „veoma uspešno” ocenjeno je u svim razredima petoro učenika (9,4 %). Ovi učenici su sve vežbe predviđene za njihov uzrast uradili bez grešaka, poštujući sva pravila komponovanja na zadate teme. Vežbe komponovanja su imale cilj da nastavnicima pomognu da egzaktnije odrede muzički darovite, kako bi mogli da im omoguće da svoje potencijale razvijaju kreativno i uspešno. Sa ovim učenicima je nastavljena dopunska nastava, tokom koje su nastavnici solfeđa i instrumenata tražili didaktičke modele, koji za njih mogu da budu zanimljivi i da prevalentno podstiču kreativnost.

Zaključak

U Muzičkoj školi „Josif Marinković” nastavnici solfeđa i instrumenata su koncipirali program koji je imao cilj da omogući muzički darovitim učenicima da iskažu svoje kreativne sposobnosti. Kreativnost, kao jedan od vidova darovitosti ne može da se potpuno razvije uz propisane didaktičke modele učenja u muzičkim školama. Programi su koncipirani tako da odgovaraju većini učenika. Svi učenici koji pohađaju nižu muzičku školu ispoljavaju određen stepen talenta za muziku koji im omogućava da savladaju metode nastave. Muzički daroviti učenici će propisane vežbe koje su predviđene u nastavi solfeđa da urade lako i precizno. Pokazaće i zavidan uspeh u instrumentalnoj nastavi. Njihov uspeh, međutim, ne znači da su iskoristili sve potencijale koje poseduju. Zbog toga je neophodno da se sa ovom kategorijom učenika radi po proširenom programu, koji će im omogućiti veće angažovanje, razvijati maštu, podsticati takmičarski duh i kompletirati ljubav prema muzici. Jadnan od dopunskih programa odnosi se na komponovanje, preciznije, samostalno stvaranje muzike. Program smo započeli 2014/15. godine, i sprovodimo ga i dalje. Učestvuju učenici

od četvrtog do šestog razreda niže muzičke škole. U programu učestvuju učenici koji su u sve tri oblasti u nastavi solfeđa (teorija muzike, metodika i ritam) tokom prva tri razreda pokazali odličan uspeh na završnim ispitima. Sistemi rada u nastavi solfeđa usmereni su na savladavanje intoniranja i opažanja muzike. Akcenat je stavljan na veštinu učenika da reprodukuje notni tekst (glasom ili instrumentom) uz procenjivanje visine tonova, trajanje, tempo, artikulaciju i agogiku. U četvrtom razredu nudi im se dopunski program iz komponovanja. Ako ga prihvate, nastavlja se do kraja osnovnog muzičkog školovanja, odnosno u petom i šestom razredu. Kada je program otpočeo (2014/15. godine) uključeni su učenici četvrtog, petog i šestog razreda. Nastavnici solfeđa su procenjivali sposobnost učenika da nastave melodijski motiv u deminuciji i augmentaciji, u sekvenci i harmonskom c-molu. Nastavnici instrumenata su u dopunskoj nastavi koristili složnije muzičke motive uz procenjivanje istih kriterijuma kao i nastavnici solfeđa, odnosno, zadatak učenika je bio da na instrumentu izvedu elemente koje su realizovali kao samostalni rad, zapisom u violinskom i bas ključu na vežbama iz solfeđa. Nastavnici solfeđa i instrumenata su zajednički pratili napredak učenika u samostalnom stvaranju i reprodukovanju na instrumentu njihovih dela. U prikazanom radu je predstavljen program koji je realizovan sa prvom generacijom. Na osnovu rezultata koje su procenjivali nastavnici solfeđa i instrumenata (klavira, harmonike i gitare) zaključujemo da je program komponovanja bio dobro prihvaćen i da su svi učenici pokazali zavidno interesovanje za ovakav vid vežbi. Od 53 učenika koji su obuhvaćeni dopunskim programom, petoro (9,4%) je pokazalo da predložene vežbe iz komponovanja može da uradi bez greške. Ti učenici su svrstani u kategoriju muzički darovitih i sa njima je nastavljen dopunski program iz instrumenata i ostalih teorijskih disciplina. Cilj nam je bio da ih motivišemo da nastave da se bave muzikom kroz nastavak školovanja u srednjoj muzičkoj školi.

Literatura:

- Blažić, M. (2005). Talentovani i socijalna sredina. U: Gojkov, G; Haranguš, K (ur.) *Zbornik 11*, sa Okruglog stola „Daroviti i odrasli” (str. 124–130). Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača Vršac; Temišvar: Univerzitet „Tibiscus”.
- Bogunović, B, Dubljević, J., Jovanović, N. (2010). Muzički darovito dete – Epilog, U: Gojkov, G.; Stojanović, A. (ur.) *Zbornik 16*, sa Okruglog stola „Daroviti u procesu globalizacija” (str. 98–113). Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov”; Arad: Universitatea „Aurel Vlaicu” (Romania).
- Bogunović, B. (2010). *Muzički talenti i uspešnost*. Beograd: Fakultet muzičke umetnosti i Institut za pedagoška istraživanja.
- Bogunović, B., Dubljević, J., Mirović, T., Dubljević, LJ. (2012). Preferencije životnih stilova kao pokazatelji vrednosnih orijentacija mladih muzičara. U: Gojkov, G., Stojanović, A. (ur.) *Zbornik 17*, sa Okruglog stola „Darovitost i moralnost”, Vršac: Visoka škola za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov”; Arad: Universitatea „Aurel Vlaicu”.
- Bogunović, B., Dubljević, J., Buden, N. (2012). Muzičko obrazovanje i muzičari: očekivanja, tok i ishodi. Beograd: *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 44/2, 402–423.
- Bogunović, B., Karan, G., Dubljević, J. (2013). Veštine izvođenja kao pokazatelji razvoja muzički darovitih. U: Gojkov, G., Stojanović, A. (ur.) *Zbornik 18*, sa Okruglog stola „Metodološki problemi istraživanja darovitosti” (str.172–187). Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov”; Arad: Universitatea „Aurel Vlaicu” (Romania).
- Bogunović, B., Mirović, T. (2014). Profesionalne kompetencije muzički darovitih na kraju visokog muzičkog obrazovanja. U: Gojkov, G., Stojanović, A. (ur.) *Zbornik 19*, sa Okruglog stola „Daroviti i kvalitet obrazovanja” (str. 117–130). Vršac: Visoka škola „Mihailo Palov”; Arad: Universitatea „Aurel Vlaicu” (Romania).
- Borland, J. H. (1990). A note on existence of certain divergent-production abilities. In *Journal for the Education of the Gifted*, 9, 29–251.

- Braggett, E. J. (1997). A developmental concept of giftedness: implications for the regular classroom. In: *Gifted Education International*, 12, 64–71.
- Keleman, G. (2012). Identification of highly gifted children. U: Gojkov, G., Stojanović, A. (ur.) *Zbornik 17*, sa Okruglog stola „Darovitost i moralnost” (str. 475–485). Vršac: Visoka škola za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov”; Arad: Universitatea „Aurel Vlaicu”.
- Keleman, G. (2004). Genij ili moć kreativnosti. U: Gojkovi, G. (ur.) *Zbornik 10*, sa Okruglog stola „Strategije podsticanja darovitosti” (str. 154–157), Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
- Krnjajić, Z. (2009). Podrška obrazovanju i usavršavanju mladih. U: Gojkov, G., Stojanović, A. (ur.) *Zbornik 15*, sa Okruglog stola „Daroviti i društvena elita” (str. 307–314). Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov”.
- Kršić-Sekulić, V. (1990). *Klavir kao nastavno sredstvo u pedagogiji solfedo*. Beograd: Fakultet muzičke umetnosti.
- Lelea, J. (1995). Pojmovno određivanje muzikalnosti na ranom uzrastu kao uslov identifikacije darovitosti. U: Gojkov, G. (ur.) *Zbornik 1*, sa Okruglog stola „Daroviti na predškolskom i mladem školskom uzrastu” (str. 148–153) Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
- Lelea, J. (2005). Saznanje i mišljenje o muzičkoj darovitosti iz ugla odraslih koji rade sa decom (mladima) izvan škole. U: Gojkov, G., Haranguš, K. (ur.) *Zbornik 11*, sa Okruglog stola „Daroviti i odrasli”. Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača Vršac; Temišvar: Univerzitet „Tibiscus”, Rumunija.
- Maksić, S. (2006). *Podsticanje kreativnosti u školi*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja, (str. 89–105).
- North, A. & Hargreaves, D. J. (2008). *The social and applied psychology of music*. Oxford: Oxford University Press.
- Palinkašević, R., Stolić, J. (2016). Razvoj muzičke i jezičke darovitosti u savremenoj didaktičkoj kulturi. U: Gojkov, G., Stojanović, A. (ur.) *Zbornik 21*, sa Okruglog stola „Daroviti i didaktička kultura” (str. 261–274). Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov”; Arad: Universitatea „Aurel Vlaicu”, Romania.
- Renzulli, J. S. (1986). The Tree-Ring Conception of Giftedness; a developmental model for creative productivity. In: Stenberg, R. J. & Davidson, R. J. (eds.) *Conceptions of giftedness* (pp. 53–92 pp.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Vujović, M., Marjanović, D., Stojković, S. (2002). *Daroviti učenici*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, (str. 56–60).

Anica Arsic, PhD
The Music School "Josif Marinkovic"
Vrsac

COMPOSING AS AN INCENTIVE TO DEVELOP CREATIVITY

Summary: In defining musical talent, we started from positions Ellen Winner. She uses the term "talent" for the determination of following quality: faster progress in certain areas as then other children, higher quality achievements, different ways of learning, independence, self-confidence and high motivation. Starting from the above criteria solfeggio teachers at the Music School "Josif Marinkovic" from Vrsac, have followed the development of the abilities of pupils from the first grade primary school. Rhythmic skills and successfully overcome auditory and visual didactic models are the first indication that the pupils are ready for musical literacy, which is the basis for the continuation of music education. We noticed that some pupils, in the first grade of primary music school, learned quickly and easily, planned didactic models. They, also, demonstrated independence in their work. It was, also, noted that these pupils have a good musical memory and that exercises are performed with great enthusiasm. This group of pupils have been marked as potentially musical gifted and with them were realized complex program of solfeggio and instruments. During the work on this program solfeggio and instruments teachers have noticed that some pupils have brought into exercises new elements, which were not anticipated. These pupils have shown the ability to transpose melodies in a new tonality. They easily followed the dictates of music and precisely guessed intonation. These capabilities were indicative of creative potential, which should be especially developed. Therefore, solfeggio and instruments teachers conceived supplementary program consisting of exercises that allowed the pupils to compose. The program was implemented by the third grade primary school. The pupils have shown great creativity in the work, because the composition was very inspiring activity. Such activities have been accepted with enthusiasm and eagerness and shown great success in the realization. Composing was initiated

competitive spirit, so most successfully demonstrated their skills on internal classes and regional competition. Solfeggio and instruments teachers participated in the work of their pupils as a support or if pupils asked help. Individuality and independence were leading elements.

This paper presents a method of composing that pupils show in their work and the basic features that characterized this kind of activity.

Key words: creativity, composition, gifted pupils, didactic models, individuality, independence.

